

TUE LAPSEN KEHITYSTÄ

IKÄTASOINEN, LAPSILÄHTÖINEN SEKSUAALIKASVATUS

6 v.

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
NAUTTIMINEN,
ITSETUNTO

TUNTEET

MONINAIUUS,
IHMISSUHTEET

HYVINVOINTI,
TERVEYS

LISÄÄNTYMINEN

NORMIT,
TAVAT

OIKEUDET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

Ymmärrys kehon ja kehityksen yksilöllisyydestä syvenee.

Lapsi iloitsee omasta kehostaan ja hyväksyy sen. Ymmärtää moraalin ja yksityisyyden.

Lapsi kokee rakkautta, vihaa ja mustasukkaisuutta toista ja samaa sukupuolta kohtaan. Mitä näillä tunteilla voi tehdä?

Lapsi on sosiaalisempi, joustavampi ja keskustelevampi. Osaa jo sitoutua sääntöihin paremmin.

Itsenäistyminen ja pyrkimys pärjätä itse vahvistuvat.

Lapsi hahmottaa elämäнкаaren.

Oppii yhä enemmän noudattamaan sosiaalisia sääntöjä ja ymmärtämään niiden merkitystä.

Ymmärtää, etteivät kaikki ihmiset ole hyviä. Siitä ei tarvitse pelätä kaikkia vieraita.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Lapsi voi esittää yksityiskohtaisia kysymyksiä kehojen eroista, yhdynnästä, seksuaalisuudesta. Lapset pohtivat ja selittävät asioita toisilleen.

WC-käynnit onnistuvat itsenäisesti. Unnutus ja seksuaaliset tutkimusleikit tapahtuvat useimmiten aikuisilta salassa.

Puhuu ja kysyy paljon, harjoittelee tunnelmaisua ja toisen ihmisen ymmärtämistä. Ystävyyden on tärkeä asia, monille lapsille myös tykkäämistä.

Osaa jo paremmin odottaa omaa vuoroaan ja kuunnella muita heidän vuorrolaan. Osaa sopia kavereiden ja perheen kanssa herkästi syntyviä riitoja.

Pyrkii hankkimaan hyvinvoinnin tunteita. Liikkuu itsenäisemmin kodin ulkopuolella.

Seksuaalisuutta ilmenee usein piirustuksissa, leikeissä ja puheissa: vitsit, lorut, joskus kiroilu, hokemat.

Voi miettiä sukupuoleen, kulttuureihin ja ikään liittyviä eroja. Tunnistaa ja pohtii arvoja.

Voi nähdä painajaisia ja takertua vanhempaan illalla. Voi pelätä vieraita tai ollessaan yksin ulkona. Harjoittelee turvallisuutta ja oikeuksiaan myös kavereiden kanssa.

MITEN AIKUINEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Opeta kunnioittamaan ja arvostamaan monenlaisuutta, tasa-arvoa, ainutlaatuisuutta ja omaa kehoa. Anna asiallista tietoa miehenä, naisena, ihmisenä olemisesta.

Anna paljon hyväksyvää kosketusta. Kannusta hyvään koskettamiseen. Opeta, että kehon jokainen paikka on arvokas. Kasvata myönteisyyteen ja hyväksyntään itseä ja muita kohtaan.

Opeta että seksuaalisuus ja rakastaminen ovat hienoja asioita. Opeta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteita. Älä leimaa tykkäämisiä aikuisen termein. Lapsi tarvitsee apua tunteidensa kanssa.

Opeta ystävyyden pelisäännöt: miten kannattaa toimia. Tue ystävyyttä, tykkäämistä ja ihastumista sukupuolesta riippumatta.

Kerro oikeudesta valita läheiset ystävät ja päättää, kuka saa koskea. Kosketus ei saa olla epämiellyttävä. Turvataito-ohje: sano EI, lähde pois, kerro luotettavalle aikuiselle. Hyvä kosketus suojaa.

Kuuntele kärsivällisesti ja vastaa lapsen ikä huomioiden kysymyksiin yhdynnästä, syntymästä jne. Luo turvallinen ja avoin ilmapiiri. Opeta oikeat sallitut sanat.

Opeta sopivuussäännöt ja yksityisyys. Kaikkea ei tarvitse eikä saa näyttää kaikille. Kasvata tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen.

Opeta oikeudet ja asenne: Minun kehoni kuuluu minulle! Kerro vaarallisista aikuisista ja opeta turvataitoja. Suhtaudu hyväksyvästi kysymyksiin. Lapsen oikeus turvaan on aikuisten vastuulla.

4-5 v.

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
NAUTTIMINEN,
ITSETUNTO

TUNTEET

MONINAIUUS,
IHMISSUHTEET

HYVINVOINTI,
TERVEYS

LISÄÄNTYMINEN

NORMIT,
TAVAT

OIKEUDET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

On utelias, vertaa kehoaan toisiin ja ihmettelee. Tarve yksityisyyteen voi kasvaa.

Identiteetti tyttönä, poikana, ihmisenä rakentuu. Kaipaa kehuja ja hyväksyntää. Haluaa tulla nähdyksi ja kuulluksi. Ymmärtää kasvavansa isona mieheksi, naiseksi, aikuiseksi.

Tunteet ovat suuria ja lapsi harjoittelee niiden hallintaa. Oikeudenmukaisuuden tarve vahvistuu.

Huomaavaisuus, empatia ja yhteistyökyky lisääntyvät. Kaveruus tulee tärkeämmäksi. Haluaa miellyttää ja pärjätä ryhmän jäsenenä.

On hyvin tietoinen hyvän ja huonon kosketuksen erosta ja siitä, miltä kehossa tuntuu. Haluaa saada hyvää oloa ja välttää pahaa.

Tiedonhalu ja ymmärrys lisääntyvät. Lasta kiinnostavat elämä, raskaus ja vauvojen syntyminen.

Opettee sopivaa käytöstä ja läheisyyttä eri tilanteissa. Oppii rajojensa puolustamista. Kiinnostuu eri kulttuurien erilaisista normeista eli siitä, mitä saa ja mitä ei saa tehdä.

Lapsi toimii jo enemmän tuttujen ja vieraiden kanssa. Myös toisten lasten kanssa tarvitsee turvataitoja. Oikeus saada ikätasoisia tietoja ja taitoja.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

Opetelee peseytymään ja pukeutumaan itse. Tunnistaa eroja: vanha/nuori, nainen/mies. Pohtii kehon osien tarkoituksia sekä sitä, miltä keho tuntuu ja mihin se pystyy. Voi kosketella sukupuolielimiään.

Tutkimisleikit pinnalla. Unnutus voi toimia rauhoittavana ja auttaa nukahtamaan. Hakee itsetuntemusta ja mielihyvää eri tavoin. Voi leikkiä seksuaalisia leikkejä toisten lasten kanssa ja nukeilla.

Ihastuu tai samastuu äitiin tai isään. Voi tykätä kaverista, sukupuolella ei ole väliä. Mielikuvitus on vilkas, voi nähdä painajaisia. Osoittaa iloa, tykkäämistä ja suuttumusta selvästi.

Paljon roolileikkejä, tarinointia, loruja. Usein mielikuvituskaveri. Tunteet leimahtavat herkästi, tarvitsee silloin tukea. Pussaa ja halaa avoimesti. Voi esiintyä ja mahtaila. Kaipaa kiitosta osaamisesta.

Hakee hyväolon tuntemuksia kehoa tutkimalla, koskemalla, leikkien ja pelleillen. Peuhaa ja on sylissä. Pohtii hyvää ja pahaa sekä kehon tuntemuksia.

Voi olla kiinnostunut siitä, miten vauva menee mahaan ja tulee sieltä ulos. Voi leikkiä tutkimisleikkejä ja kotileikkejä, joissa "tehdään" lapsia. Matkii aikuisten sanoja.

Tunnistaa ja ymmärtää erilaisia tapoja ja elämäntyylyjä. Kyselee ja ihmettelee. Testaa sääntöjä ja rajoja. Väliillä on tarkka säännöistä. Etenkään väsyneenä ei aina jaksaa käyttäytyä hyvin.

Voi testata hyvää ja pahaa kosketusta. Opetelee ilmaisemaan toiveitaan, rajojaan, tarpeitaan. Suuntautuu vähitellen kodin ulkopuolelle ja kiinnostuu median antamasta tiedosta.

MITEN AIKUINEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Anna ikätasoisia vastauksia kysymyksiin. Tue peseytymistä. Kerro, miten sukupuolielimistä pidetään huolta ja että ne ovat omaa arvokasta aluetta. Tue yksilöllisyyttä. On hienoa olla omanlaisensa.

Hyväksy lapsi ja kerro että hän on ihana: tyttö tai poika, tyttöpoika tai poikatyttö. Opeta, että oma keho on hieno ja arvokas ja siitä saa nauttia. Opeta, että toisenlaisetkin ihmiset ovat oikeanlaisia ja ihania.

Opeta lasta nimeämään ja tunnistamaan tunteitaan. Johdonmukaiset rajat tuovat turvaa. Kun lapsi kiukuttelee, rauhoita myös omat tunteesi. Kerro, että tunteet ovat hyviä, mutta satuttaa ei saa. Huomioi, kehu, kiitä.

Opeta kunnioittamista, oikeudenmukaisuutta ja monenlaisia tapoja: oman perheen ja muiden. Rohkaise ja kehu itsenäistymisyrityksissä. Tue häviämisen sietämisessä. Ole turva ja syli.

Omien paikkojen koskeminen on hyvä asia jota tehdään omassa rauhassa. Itseä voi ja saa suojata. Opeta turvataito: Sano EI, lähde pois, kerro tutulle aikuiselle. Vahvista myönteisyyttä.

Anna ikätasoisia vastauksia. Vauva kasvaa vauvansiemenestä äidin mahassa. Siemen voi mennä mahaan monella eri tavalla. Rakastelu on aikuisten tapa rakastaa ja tehdä vauvoja. Vauvan voi saada myös adoption ja hedelmöityshoitojen avulla.

Opeta lempeästi sosiaalisia normeja. Kerro, että eri kulttuureissa ja perheissä voi olla erilaiset arvot ja tavat. Opeta oma ja muiden itsemääräämisoikeus: mihin saa koskea.

Kosketus ei saa tuntua pahalta. Ikävästä kosketuksesta saa kieltäytyä ja siitä pitää kertoa luotettavalle aikuiselle. Lapsella on oikeus olla turvassa. Anna lupa kysyä ja ilmaista tarpeita ja toiveita.

2-3 v.

KEHO,
KEHITYS

LÄHEISYYS,
NAUTTIMINEN,
ITSETUNTO

TUNTEET

MONINAIUUS,
IHMISSUHTEET

HYVINVOINTI,
TERVEYS

LISÄÄNTYMINEN

NORMIT,
TAVAT

OIKEUDET

MITÄ LAPSESSA TAPAHTUU?

Opetelee pissan ja kakan säätelyä. Havainnoi erilaisia kehoja ja eroja tyttöjen ja poikien välillä.

Lapsi on iloinen ja ylpeä kehostaan asioista joita saa ilmaantumaan pottaan. Minäkuva rakentuu.

Alkaa harjoitella tunteiden säätelyä. Oma tahto kehittyä ja itsenäistyminen alkaa rakentua.

Sosiaalisuus lisääntyy. Opetelee huomioimaan toisten tarpeita. Uskaltaa tutkia ympäristöä, kun on turvallinen syli, johon palata.

Havainnoi, mistä tulee hyvä mieli itselle ja toiselle.

Lähipiirissä tai perheessä saatetaan odottaa pikkusisarusta.

Sosiaaliset säännöt hahmottavat vähitellen. Opetelee, mikä on kiellettyä tai sallittua, julkista tai yksityistä.

Ymmärrys oikeudesta omaan kehoon kehittyä. Haluaa itse määrätä kehostaan.

MITÄ LAPSI VOI TEHDÄ TAI KYSYÄ?

On luontevan utelias sukupuolielimiään kohtaan. Tarkkailee päiväkodin pottahetkellä ja saunassa muiden pimppejä ja pippeleitä. Pohdiskelee ääneen.

Koskettelee ja tutkii kehoaan avoimesti, saattaa unnuttaa. Haluaa koskea muiden kehoja. Hakeutuu paljon syliin.

Pettymykset ja muut suuret tunteet ilmenevät usein kehollisina tekoina kuten lyönteinä, halauksina ja suukkoina. Osoittaa näkyvästi rakkautta vanhempiinsa. Kysyy kaikenlaista, myös seksuaalisuudesta.

Harjoittelee yhteisleikkiä, mutta ristiriidoissa tulee helposti lyömistä. Voi olla vaikea erota vanhemmasta.

Hakee lohtua ja turvaa turvalelusta ja läheisistä ihmisistä, oman kehon koskettelusta, usein myös unnutuksesta. Kertoo, mitä haluaa.

Paijailee vauvamahaa, ihmettelee imettämistä. Pohdiskelee ääneen, voi kysellä monenlaisia asioita.

Kyselee paljon. Erottaa julkisen ja yksityisen, alkaa hyväksyä normeja, esim. ei juokse alasti päiväkodissa. Voi testata kielletyn ja sallitun rajoja.

Harjoittelee tahtomista ja oikeuksiensa puolustamista. Neuvolassa voi vastustella tutkimista. Tarvitsee aikuisen turvaa ja suojaa.

MITEN AIKUINEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Kerro lapselle, että jokaisella on oma keho. Tyttöillä on pimppi, pojilla pipppi. Molemmat ovat yhtä hyvät. Opeta pesemään kädet WC-käynnin jälkeen. Opeta kunnioittamaan toisen yksityisyyttä.

Opeta rajat lempeästi: mitä kehon paikkoja saa näyttää ja koskea missäkin tilanteessa. Koskettaminen on sallittua. Opeta kunnioittamaan muita. Pidä paljon sylissä ja heli.

Tue myötätuntoa ja empatiaa. Nimeä tunteita: "Nyt sinua harmittaa". Opeta että saa tuntea, muttei satuttaa. Yritä olla rauhallinen, vaikka lapsi kiukuttelee. Rauhallisen johdonmukaiset rajat tuovat turvaa. Näytä tapoja osoittaa tykkäämistä.

Opeta pelisääntöjä: ei saa repiä eikä satuttaa, toiselle tulee paha mieli. Kannusta, älä tuomitse. Tutustukaa uusiin tilanteisiin rauhassa. Opeta, että on erilaisia ihmisiä ja perheitä.

Hassuttele ja hellittele. Osoita lapselle hyväksyntää monin tavoin. Kerro, että oma keho on hieno ja että sen koskettaminen on sallittua.

Kerro lapsentasoisesti, että vauva tulee vauvasiemenestä, kasvaa mahassa kohdussa, tulee ulos äidin pimplin kautta. Valitse omat sopivat sanat: vauvan-siemen, vauvan koti.

Kerro lempeästi yksityisyydestä ja sosiaalisista säännöistä. Oma keho saa koskea, mutta mielellään omassa rauhassa. Vessarauha annetaan kaikille. Kerro moninaisuudesta kunnioittavasti.

Kunnioita lapsen tahtoa. Neuvolassa tai pesulla kerro, että katsotaan tai pestään lapsen oma pytty, pipppi tai pimppi. Se on ikeima alue, josta lapsi itse saa määrätä. Uikkarien alla olevat kehon osat ovat yksityisiä.

MITEN AIKUINEN VOI TUKEA JA OHJATA LASTA?

Pidä lasta lähellä, silittle ja ääntele myönteisesti. Viesti, että koko keho on hyvä: korvat, pimppi, pipppi ja kaikki muu. Anna kehon osille nimet. Kuvakirjoista voi katsella kuvia ihmisistä.

Juttele lapselle hyväksyvästi: "Se on pipppi/pimppi. Se on hieno. Pestään se nyt." Ota syliin. Suhtaudu hyväksyen uteliaisuuteen.

Vastaa lapsen tarpeisiin: lohduta ja rakasta. Anna paljon hellyyttä. Hyväksy lapsi kiukkuisenakin, ota syliin ja rauhoita. Opeta lempeästi, että tunteet ovat sallittuja, mutta muita ei saa satuttaa.

Ihaille, juttele. Vastaa lapsen viesteihin. Tarjoa läheisyyttä ja rauhoittavaa kosketusta. Anna lapsen tutustua monenlaisiin ihmisiin. Kerro miltä toisesta tuntuu, jos paljaa tai satuttaa.

Näytä lapselle, että iloitset hänestä. Keho on hyvä, sen koskeminen on mukavaa. Rakastaminen ja nauttiminen on sallittua.

Lapsen kanssa voi katsella kuvakirjoja vauvan kasvusta mahassa. Voi kertoa vauvansiemenestä ja siitä, että äidin mahassa on vauvan koti.

Opeta kunnioittamaan sanaa "ei". On oikeus suojata myös itseä. Opeta sopivat ja sallitut sanat käyttämällä niitä itse.

Kun peset lasta tai vaihdat vaippaa, juttele ystävällisesti. Ohjaa lasta asiallisen lempeästi. Anna aina apua, kun lapsi turvaa sinuun.

vaestoliitto.fi/lapsijaseksuaalisuus

Väestöliitto

PIDETÄÄN HUOLTA LAPSISTA

